

Effectiveness of Irrigation Water Management of Phufa Development Center Project under the Royal Initiative Nan Province

Worachai Thanakanthat¹, Worapat Khumpong² and Phrakru Sutananthapandit³

Received: February 20, 2025

Revised: September 16, 2025

Accepted: September 17, 2025

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the effectiveness of irrigation water management of the Phufa Development Center project; 2) to compare the effectiveness of participatory irrigation water management among water user groups in the Phufa Development Center project area classified by personal factors; and 3) to present the application of Iddhipada 4 to promote the effectiveness of irrigation water management in the Phufa Development Center project. This was the mixed-methods research. A conceptual framework in line with the Royal Irrigation Department's mission was conducted. The population consisted of 149 people who participated in the agricultural project in the Phu Fa Development Center project area, Bo Kluea District, and the expansion area in Chaloem Phra Kiat District, Nan Province. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula, resulting in a sample of 110 people with a reliability of 0.931. Data were analyzed using basic statistics and in-depth interviews with 10 key informants. Descriptive content analysis

¹ PHUFA DEVELOPMENT CENTER PROJECT

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

Corresponding author, e-mail: worachaiirrinew@gmail.com, Tel. 096-3854398

was used. The results of the research found that 1) overall, effectiveness of irrigation water management in the Phufa Development Center project was high ($\bar{X} = 4.02$); 2) a comparative study of the effectiveness of irrigation water management of the Phufa Development Center project classified by personal factors found that gender had no significant differences in their opinions on the effectiveness of irrigation water management. Therefore, the hypothesis was rejected. Differences in age, education level, occupation, and income showed statistically significant differences at .05. Therefore, the hypothesis was accepted; 3) the application of Iddhipada 4 to promote the effectiveness of irrigation water management of the Phufa Development Center project revealed that staff members were willing to sincerely help the people, took pride in their work, and accepted regulations. This resulted in members of the water user group developing discipline, shared responsibility, punctuality, unity, and mutual support. They were knowledgeable about water use planning and developing water management models. They were diligent, patient, responsible, and meticulous in their work. In a highly competitive society, they established clear goals and achieved sustainable problem-solving. They used wisdom to analyze and deliberate to address problems, understood the underlying factors, and implemented actions to achieve the established objectives.

Keywords: water management, effectiveness, Iddhipada 4

ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน

วรชัย ธนกันต์ธัช⁴ วรปรัชญ์ คำพงษ์⁵ และพระครูสุตตันตบดินทร์⁶

Received: February 20, 2025

Revised: September 16, 2025

Accepted: September 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา 2) เปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธีใช้กรอบแนวคิดการวิจัยตามพันธกิจของกรมชลประทาน ประชากรที่ศึกษาได้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการทำการเกษตรในพื้นที่โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อ.บ่อเกลือ และพื้นที่ขยายผล อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน จำนวน 149 ราย คำนวณด้วยสูตรของทาโร ยามาเน ไดกลุ่มตัวอย่าง 110 คน มีค่าความเชื่อมั่น 0.931 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) 2) ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

⁴ โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานชลประทานที่ 2 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์; PHUFA DEVELOPMENT CENTER PROJECT

⁵⁻⁶ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

Corresponding author, e-mail: worachaiirrinew@gmail.com, Tel. 096-3854398

เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือราษฎรด้วยความใจจริง ภูมิใจในงานที่รับผิดชอบอยู่ และยอมรับกฎระเบียบ ทำให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบร่วมกัน ตรงเวลา มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้จักการวางแผนการใช้น้ำ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำ มีความเพียรพยายาม อดทนอดกลั้น มีความรับผิดชอบรอบคอบในการปฏิบัติงาน ท่ามกลางสังคมที่แข่งขันสูง มีเป้าหมายชัดเจน แก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ให้ตรงตรง เพื่อรับมือกับปัญหา เข้าใจในเหตุปัจจัย เพื่อดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการน้ำ, ประสิทธิภาพ, อิทธิบาท 4

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่าง จำกัด ประเทศต่างๆ ในโลกรวมทั้งประเทศไทย ต่างก็ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในทุกภาคส่วน ปัญหาจะเกิดขึ้นถี่และทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับจากสาเหตุต่างๆ โดยภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนที่ต้องใช้น้ำจำนวนมากในการทำ การเกษตร ดังนั้นทิศทางการบริหารจัดการน้ำชลประทานจึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ ประโยชน์จากน้ำชลประทานที่ได้รับการพัฒนาแล้วด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มคุณค่าของน้ำชลประทานโดยมี ขบวนการที่สำคัญที่สุดคือการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ชลประทาน (ฝ่ายจัดสรรและบำรุงระบบชลประทาน, 2554) อย่างจริงจัง และกรมชลประทานเป็น องค์กรหนึ่งของภาครัฐ มีภารกิจหลักในการจัดการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอและทั่วถึงด้วยความ เป็นธรรม มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทานให้ ครอบคลุมตอบสนองความต้องการของ ประชาชน ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ ตามภารกิจอย่างเหมาะสม ตลอดจน

เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำและการบริหาร จัดการน้ำ ซึ่งการดำเนินงานของ กรมชลประทานดังกล่าว ส่งผลกระทบบั้ทั้งในทางบวกและทางลบ โดยตรงกับประชาชน ดังนั้น กรม ชลประทานจึงได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งในส่วนของการบริหาร (Admin) และการบริหารจัดการ ชลประทานให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สำหรับในส่วนของการ บริหารจัดการชลประทาน กรมชลประทานจะ เปลี่ยนแปลงการบริการจัดการชลประทานในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการจัดการ โดยรัฐเป็นหลัก ไปสู่การ บริหารจัดการชลประทานยุคใหม่ ซึ่งก็คือการบริหาร จัดการชลประทานโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำ การดำเนินงานที่ เกี่ยวข้อง เช่น ในด้านการก่อสร้าง การส่งน้ำแล การบำรุงรักษากรมชลประทาน ได้ปรับเปลี่ยนแนว ทางการบริหารจัดการน้ำ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดย เปิดโอกาสให้ประชาชน เกษตรกร รวมไปถึงกลุ่มผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำมาก ขึ้น โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2561 เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภคในช่วงฤดูแล้ง แต่การที่ พื้นที่ยังคงประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการบริหารจัดการ น้ำแบบบนลงล่างและการทำงานแบบแยกส่วน ส่งผลให้การจัดสรรน้ำไม่ทั่วถึง อีกทั้งการมีส่วนร่วม ของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองเมื่อเกิดวิกฤต จึง จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอย่างแท้จริง เป็นเรื่องที่มี ความสำคัญและจำป่านโดยไม่มุงเน้นเฉพาะการจัดหาน้ำ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำแต่ จะต้องสะท้อนความต้องการของชุมชน และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในทรัพยากร ผู้ใช้น้ำจึงต้อง ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้พัฒนา และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ซึ่งจะทำให้สามารถใช้น้ำได้ อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลจากปริมาณที่มีจำกัด การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำจะทำให้เกิด ประโยชน์ในการทำงาน สร้างผลกระทบทางบวกต่อผู้ใช้น้ำ เป็นเครื่องมือสำคัญให้ผู้ใช้น้ำตระหนัก ถึงปัญหา ช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ การแก้ปัญหา การตัดสินใจร่วมกัน และ การทำกิจกรรมร่วมกัน การศึกษารูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร น้ำ ของผู้ใช้น้ำทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ ในแต่ละพื้นที่ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการ

บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาพื้นที่ และที่สำคัญ คือ การใช้น้ำที่ประหยัคมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม นามาซึ่งประโยชน์สูงสุดของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำมีความยุติธรรม และลดการต่อต้านและข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน ดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพชีวิตของราษฎร การให้การศึกษา การสาธารณสุข รวมถึงการพัฒนาแหล่งน้ำ การประกอบอาชีพทั้งการเพาะปลูก และปศุสัตว์ พร้อมทั้งการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างต้นแบบการพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาไปสู่ประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งการสืบสาน อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการคำนึงถึงการสร้างอาชีพให้ราษฎรในพื้นที่ โดยใช้วิธีการปลูกป่าทดแทนในลักษณะที่ต้องไม่กระทบกับวิถีชีวิตของราษฎร และให้ราษฎรสามารถสร้างรายได้จากป่าได้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการ เพื่อให้การพัฒนาเกิดความครอบคลุมในทุกมิติ และเกิดความยั่งยืนยั่งยืน ตลอดจนสามารถต่อยอดขยายผลการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ไปสู่พื้นที่อื่นได้ต่อไป

การบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน มีบทบาทสำคัญต่อการจัดสรรน้ำที่ทั่วถึง เป็นธรรม และลดความขัดแย้งในชุมชน แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำไม่ครอบคลุมทุกขั้นตอน ทั้งด้านการบริหาร การจัดการ การพัฒนา และการอนุรักษ์ จึงอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำ และความยั่งยืนของโครงการ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล และนำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและยกระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ กรอบแนวคิดการวิจัยใช้ตามพันธกิจของกรมชลประทาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล 2) บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม 3) ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม 4) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ และหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำ 2) วิริยะ คือ ความพากเพียรและขยันอย่างต่อเนื่อง 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ มุ่งมั่น และรับผิดชอบสิ่งนั้นๆ 4) วิมังสา คือ ความตระหนักไตร่ตรองถึงเหตุและผลด้วยปัญญา ประชากรที่ศึกษาได้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการทำการเกษตรในเขตพื้นที่โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ่อเกลือ และพื้นที่ขยายผล และพื้นที่ขยายผล อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน จำนวน 149 ราย นำมาคำนวณด้วยสูตรของทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 คน
2. การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สามารถคำนวณ

ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.931 กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จากจำนวนประชากรทั้งหมด 149 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 คน จากเกษตรกรที่ทำการเกษตรในเขตพื้นที่โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอปอเกือ จังหวัดน่าน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้น และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กลุ่มข้าราชการและพนักงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา และนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.87) โดยด้านที่มีประสิทธิผลสูงสุดคือ การพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล ($\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.88) รองลงมาคือ การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ($\bar{X} = 4.06$ S.D. = 0.95) ส่วนด้านการดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ และด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและการบริหารจัดการน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ ($\bar{X} = 3.70$ S.D. = 0.99)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ขณะที่ประชาชนที่มีอายุ

ต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน ควรมีการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

3.1 ด้านฉันทะ

- 1) เจ้าหน้าที่ทุกคนมีความภาคภูมิใจในงานที่รับผิดชอบ
- 2) ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและพร้อมให้ความช่วยเหลือประชาชนด้วยใจจริง
- 3) ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความสามัคคีเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3.2 ด้านวิริยะ

- 1) ดำเนินการบริหารจัดการน้ำด้วยความตั้งใจ ไม่ย่อท้อ และมุ่งมั่นเพื่อบรรลุเป้าหมาย
- 2) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการศึกษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) แสดงออกถึงความอดทนและตรงต่อเวลา ส่งผลให้งานบรรลุผลสำเร็จ และสามารถแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านจิตตะ

- 1) ปฏิบัติงานด้วยสมาธิ ความรอบคอบ และความรับผิดชอบ
- 2) มุ่งเน้นการทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่วอกแวกกับสิ่งอื่น
- 3) ทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น สามารถรับมือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทัน่วงที และแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว

3.4 ด้านวิมังสา

- 1) ใช้การคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำ
- 2) พิจารณาและแยกแยะปัญหาอย่างมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ภัยแล้งหรือน้ำท่วม

3) ช่วยให้การจัดการน้ำสอดคล้องกับเป้าหมาย มีความเหมาะสม และเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน สามารถบริหารจัดการได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.72) ด้านการปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.72) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.68) และด้านการปรับปรุงแก้ไข ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.75) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจักรพันธ์ จุกวโร (จันทร์แรง) (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ในข้อที่ว่าเจ้าหน้าที่มีความกระตือรือร้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ในระดับมากด้านอาคารสถานที่ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ในข้อที่ว่า สถานที่ตั้งของเทศบาลสะดวกแก่การไปใช้บริการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถานที่ตั้งของเทศบาลสะดวกแก่การไปใช้บริการ มีป้ายบอกที่ตั้งของเทศบาลอย่างชัดเจนความสวยงามของการจัดสวนและต้นไม้รอบๆ เทศบาลความสะอาดของสถานที่โดยรอบของเทศบาลความเพียงพอของเก้าอี้ที่ผู้ให้บริการนั่งรอรับบริการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เทศบาลได้จัดสรรสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการให้บริการประชาชน

2. ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทำให้รู้ว่า เพศต่างกัน ไม่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของ

โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล สังวร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการปัญหา อุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปัญหาอุทกภัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมแตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์สมประสงค์ ปรีชาโน (ตัมทอง) (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ ศรีสมบัติ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวานก้ออำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนกจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศและรายได้มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวานกไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ, ระดับการศึกษาและอาชีพมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยมณฑโว (มาธรรม) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ

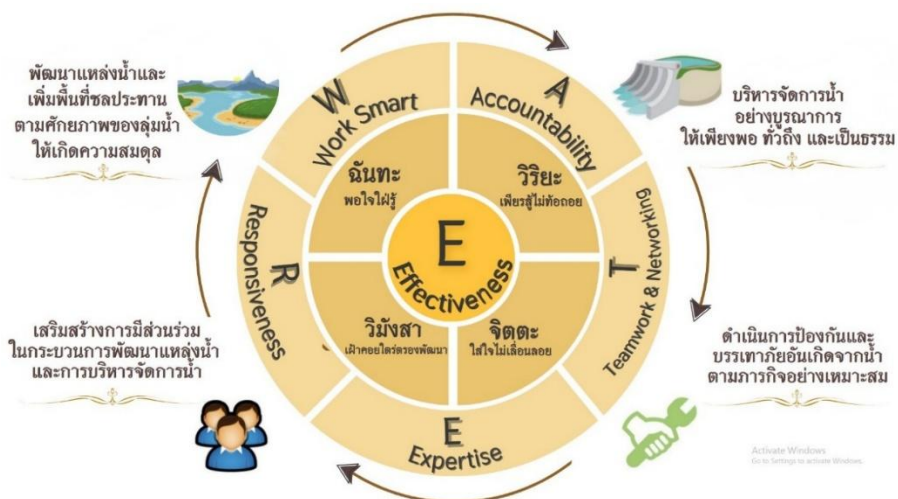
ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการวิจัยสามารถนำมาเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ) และด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์พงษ์ศร ปภังกร (ทุมชะ) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีเป็นการบูรณาการกิจกรรมโครงการของทางเทศบาล ของทางชุมชนและของทางวัดให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการบูรณาการในทุก ๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐคือเทศบาลผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลวัดในเขตเทศบาลที่จะเป็นการชักชวนเชิญชวนประชาชนในพื้นที่เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีล และมีการอบรมขัดเกลาจิตใจในเรื่องของธรรมะทางพระพุทธศาสนาอิทธิบาท 4 ที่จะเป็นการโยงในเรื่องของการประกอบอาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของอิทธิบาท 4 ให้ประชาชนนั้นมีความรู้มีความเข้าใจสูงรูปแบบการปฏิบัติและใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตอันจะส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนทางพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุขและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระชวลิตวิทย์ อัครธมโม (เจนดลวการ) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 เพื่อความสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไม่ประสบความสำเร็จนั้นเกิดจากขาดฉันทะ ขาดวิริยะ ขาดจิตตะ ขาดวิมังสา เมื่อบุคคลขาดอิทธิบาทข้อหนึ่งข้อใดในธรรมทั้งสี่ประการนี้ ย่อมส่งผล

โดยตรงต่อระบบความเชื่อ ทศนคติ นิสสัย และพฤติกรรมของเขา ซึ่งชุดความคิดความเชื่อเหล่านี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน ระหว่างคนที่ประสบความสำเร็จกับคนที่ไม่ประสบความสำเร็จ สาเหตุสำคัญก็มาจากขาดคุณธรรมสู่ความสำเร็จ คือ อิทธิบาท 4 นั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่

ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน คือ การนำเอาเครื่องมือและเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุลบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ) และด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยคือ “WATER for all” Work Smart เก่งงาน เก่งคิด Accountability รับผิดชอบงาน Teamwork & Networking ร่วมมือร่วมประสาน Expertise เชี่ยวชาญงานที่ทำ Responsiveness นำประโยชน์สู่ประชาชน แสดงเป็นภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

1. Work Smart = เก่งงาน เก่งคิด ใช้ความรอบรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงกระบวนการงานอย่างสม่ำเสมอ สร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงอย่างทันการณ์

2. Accountability = รับผิดชอบงาน รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย พร้อมรับการตรวจสอบ และรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง

3. Teamwork & Networking = ร่วมมือร่วมประสานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างเครือข่ายในการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ เพื่อประโยชน์ในงาน

4. Expertise = เชี่ยวชาญงานที่ศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมความชำนาญในงานที่รับผิดชอบ จนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการ และเทคโนโลยีต่าง ๆ

5. Responsiveness = นำประโยชน์สู่ประชาชน เต็มใจช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ แก้ปัญหา พร้อมให้บริการประชาชนด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ควรมีนโยบายในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการโดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

2. โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ควรมีนโยบายการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ ในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการป้องกันแก้ไขปัญหาในระยะยาว ให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

3. โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและรัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำที่มากขึ้น โดยเฉพาะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ทั้งนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

เห็นคุณค่าของการใช้น้ำ อีกทั้งนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มพื้นที่ชลประทานและการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาปัญหา อุปสรรค การนำระเบียบข้อบังคับต่างๆ มาใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำด้านพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน การบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธธรรม ทั้งในส่วนของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ
3. โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ควรดำเนินการโครงการด้านพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน กับหน่วยงานที่ร่วมกันบูรณาการจัดทำโครงการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ศรีสมบัติ. (2559). *การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวานก้อเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจักรพันธ์ จุกวโร (จันทร์แรง). (2560). *ประสิทธิผลการบริหารตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม). (2561). *ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูลี อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระชวลิตวิทย์ อัครธมโม (เจนดลวาท). (2562). *การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 เพื่อความสำเร็จ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์สมประสงค์ ปรีชาโน (ตุ้มทอง). (2561). *สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วน ตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*. (สารนิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี). (2561). *ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมือง พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์พงศธร ปภังกร (ทุมชะ). (2564). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของ เทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- กรมชลประทาน. (2554). *การบริหารจัดการน้ำโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน.
- สุวิมล สัจวร. (2561). *การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด สิงห์บุรี*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.